

ЕМОЦІЙНО-СМИСЛОВА ДОМІНАНТА РОМАНУ Ш. БРОНТЕ «ДЖЕЙН ЕЙР»

Художній текст зазвичай визначався як текст, який використовує мовні засоби в їхній естетичній функції з метою передавання емоційного змісту. Сьогодні текст розглядається не тільки як вища одиниця мови, а і як вища одиниця людського мислення. Зацікавленість текстом вказує на важливість проблем мовної особистості та мовної свідомості, оскільки саме через текст можливо пізнати мовну особистість.

З точки зору відомого психолога В. П. Беляніна застосування психологічних знань щодо семантики мовного матеріалу уможливило психолінгвістичний аналіз не лише образів персонажів художнього тексту, а й авторської особистості [1, с. 60]. В. П. Белянін розробив психолінгвістичну типологію художніх текстів за критерієм емоційно-сміслової домінанти. Поняття домінанти було запозичене психолінгвістами із фізіології, де цим терміном позначають «панівну рефлекторну систему, яка обумовлює роботу нервових центрів організму в певний момент часу і тим самим надає поведінці певної спрямованості» [2, с. 133]. Поведінкова домінанта позначається на мовленні та отримує в ньому певне вираження, що в тексті набуває характеру емоційно-сміслової домінанти.

Емоційна мовленнєва поведінка мовців є результатом їхнього емоційного ставлення до певної ситуації та орієнтована на самовираження, а не на цілеспрямоване підсилення висловлення, що мало б бажаний вплив на адресата. Відтак мовлення персонажів, манера розповіді, характеристики, надані ними іншим персонажам, набувають вагомості як ознаки певного умонастрою, емоційного стану та, відповідно, емотивного типу тексту.

За думкою Маріанни Кіановської, однієї з перекладачів цього роману, він став метафорою жіночої шляхетності й сили у світовій літературі. Головні жіночі персонажі в романтичних історіях, як правило, гарні. Джейн не красива, вона ідеальна, і те, що ідеальність її далека від зовнішньої привабливості, не робить її анітрохи гіршою. Вже з дитинства помітно, що у дівчинки є внутрішній стрижень, є характер. Навіть, будучи дитиною, вона намагається захистити себе, протистояти суворій несправедливості та наклепам. Згодом, подорослішавши, та вирішивши залишити притулок для пошуків нової роботи і місця проживання, Джейн Ейр вибудовує дещо іншу стратегію спілкування з оточенням. Дівчина стане спокійнішою, розважливішою. Всі ці риси поступово відбиватимуться у її характері та поведінці.

У перспективі планується розгляд подальших змін у характері Джейн Ейр, котрі могли бути спричинені зміною середовища, місця роботи, знайомством із новими людьми. Шарлотта Бронте є авторкою, яка з таким самим завзяттям, як інші описують миловидність породження своєї фантазії, нагадує про сірість і непомітність свого персонажа в очах більшості. Однак, разом з тим, вона наділяє свою героїню величезним духовним багатством – розумом і чистотою душі. Чистотою настільки далекою від нинішнього нашого світу, що мимоволі починаєш сумувати за ХІХ-го століттям.

З огляду на ці особливості художньої манери авторки та нетипові риси головної героїні нас цікавить аналіз роману за методикою В.П.Беляніна та визначення домінантного для нього типу тексту.

Список використаної літератури

1. Белянин В.П. Психолінгвістика: Учебник / В.П. Белянин. — М.: Флинта: Московский психолого-социальный институт, 2003, с. 60
2. Шапарь В.Б. Новейший психологический словарь / В.Б. Шапарь, В.Е. Рассоха, О.В. Шапарь; под. общ. ред. В.Б. Шапаря. – Изд. 4-е – Ростов н/Д. Феникс, 2009, с. 133.
3. Bronte Charlotte. Jane Eyre/ Charlotte Bronte [Електронний ресурс]-Режим доступу: http://www.planetpdf.com/planetpdf/pdfs/free_ebooks/jane_eyre_nt.pdf

Науковий керівник: доцент, кандидат філологічних наук Кресан О. Я.